

Arviointi CAP:n vaikutuksista ravinteiden tehokkaaseen hyödyntämiseen ja kasvinsuojeluun – Välikirje 2025

Helin Janne, Sillasto Eero, Jalli Marja, Raivonen Leo, Luostarinen Sari

TIIVISTELMÄ

Raportti käsittelee EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) vaikutuksia Suomessa. Raportti keskittyy ravinteiden tehokkaaseen hyödyntämiseen, kierrätyksen edistämiseen, kasvinsuojeluaineiden käytön riskeihin ja vaihtoehtoisten torjuntamenetelmien käyttöön. Arviointityön perimmäisenä tavoitteena on arvioida, miten nykyisen CAP-rahoituskauden (2023–2027) toimenpiteet vaikuttavat vesistökuormituksen vähentämiseen. Arviointi tuottaa tietoa Maa- ja metsätalousministeriölle politiikan vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista, ja se toimii välikirjeenä ennen vuoden 2027 loppuraporttia.

Nykyisellä CAP -rahoituskaudella ravinteiden kierrätystä on edistetty erityisesti Orgaaniset ravinteet ja Kierrätyksen edistäminen -toimenpiteillä. Orgaaniset ravinteet -toimenpiteiden käyttö on vähentynyt samassa suhteessa kuin lannan määrä on laskenut ja Kierrätyksen edistäminen -toimenpiteiden lantavolyymi on kasvanut hieman kuluvalle kaudella. Osin kierrätyksen edistäminen on hidastunut, sillä tilakohtaisia biokaasuihintoja ei ole toteutettu ja lannankäsittelyinvestoinnit ovat vähentyneet 40 % edelliseen kauteen verrattuna. Ravinteiden kierrätysaste on kuitenkin ollut viime aikoina fosforilla 53–62 % ja typellä 31–37 % tasoilla. Molemmat laskivat vuosina 2015–2020 ja nousivat lannoitehintojen voimakkaan nousun myötä vuonna 2021. Ravinteiden resurssitehokkuuden parantaminen on ollut hidasta, ja vaikka ulkoisten ravinteiden tuottavuus näyttää kasvavan, sen kaksinkertaistaminen vuoteen 2035 mennessä kierrätysohjelman tavoitteiden mukaisesti on epätodennäköistä ilman merkittäviä politiikkamuutoksia ja kierrätyksen osuuden kasvua.

Nykyisen CAP -rahoituskauden aikana kasvinsuojeluaineiden käytön riskeissä ei ole merkittävää parannusta verrattuna edelliseen kauteen. Raportissa riskiä mitataan lähinnä kasvinsuojeluaineiden myyntimäärillä. Toisaalta informaatio-ohjauksen vaikutetaan riskeihin, ja kasvinsuojeluainekouluttajat ja -neuvojat kokevat koulutuksen ja neuvonnan parantavan viljelijöiden riskitietoisuutta erityisesti vesistöihin ja pölyttäjiin liittyen. Lisäksi digitaalisia kasvintuhojen seuranta- ja tunnistussovelluksia käyttää noin 30 % tiloista, millä voi olla merkittävä vaikutuspotentiaali, mutta suoraa vaikutusta kasvinsuojeluaineiden kokonaiskäyttöön ei vielä havaittu.

Kuluvalla CAP -rahoituskaudella vaihtoehtoisten kasvinsuojelumenetelmien käyttöä on edistetty erityisesti Puutarhakasvien vaihtoehtoinen kasvinsuojelu -toimenpiteellä, kasvintuhoojien seuranta- ja tunnistussovelluksilla sekä täsmäviljelymenetelmillä. Vaikuttavuus on osin ylittänyt tavoitteet, sillä puutarhakasvien vaihtoehtoisen torjunnan pinta-ala on yli kaksinkertainen tavoitetasoonsa nähden. Lisäksi kasvintuhoojien seuranta- ja tunnistussovelluksia käyttää noin 30 % tiloista. Myös täsmäviljelytoimenpiteiden käyttö on ollut nousussa, mutta niiden vaikutuksesta kasvinsuojeluaineiden kokonaiskäyttöön ei vielä ollut näyttöä. Kyselyjen mukaan viljelijöillä on korkein motivaatio hyödyntää IPM-menetelmiä taudinkestävien lajikkeiden, viljelykierron, ravinteiden optimoinnin osalta, kun taas biologiset ja mekaaniset menetelmät koetaan vähemmän houkutteleviksi.

CAP-rahoituksen hyödyt ovat kohdistuneet pääasiassa viljelijöille, jotka ovat voineet hakea tukea muun muassa ravinteiden kierrätykseen, lannankäsittelyyn ja vaihtoehtoihin kasvinsuojelumenetelmiin. Rahoitus on parantanut tilojen mahdollisuuksia investoida esimerkiksi lannan varastointiin ja käsittelyyn sekä IPM-toimenpiteisiin, vaikka investointien määrä on osin laskenut nykyisellä kaudella. Hyötyjä on syntynyt myös koulutuksen ja neuvonnan kautta, jotka ovat lisänneet riskitietoisuutta ja tukeneet kestävästä kasvinsuojelusta käytäntöjä. Laajemmin rahoitus on tukenut huoltovarmuutta ja kiertotaloutta.

Ravinteiden kierron kannustamiseksi ja tehostamiseksi tulisi ravinteiden kiertoa tukevia toimia jatkaa ja kohdentaa. Vesistökuormituksen hillitsemiseksi politiikkaa tulisi kohdentaa alueellisesti ja lisätä siihen tulospohjaisia keinoja. Raportti suosittelee myös ottamaan käyttöön ravinnetuottavuusmittarit, joilla voi arvioida kasvinviljelyn ravinnetehokkuutta. Poliitiikan vaikuttavuuden arvioinnin parantamiseksi seurannan tulisi olla ajantasaisempaa. Raportti suosittelee siksi nopeuttamaan arviointitiedon päivitysrytmiä. Kasvinsuojeluaineiden riskien vähentämiseksi suositellaan vahvistamaan kasvinsuojelukouluttajien koulutusohjelmia, jotta viljelijät saisivat ajankohtaista tietoa riskeistä. Raportti suosittelee myös selkeitä, mitattavia torjunta-aineiden käytön riskien vähentämistavoitteita, sekä seuraamaan useita tapoja mitata riskejä. Lisäksi suositellaan kehittämään edelleen kasvintuhoojien seurantasovellusta toimenpiteenä tiedonkeruun ja raportoinnin edistämiseksi.